این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

عنوان اقدام پژوهی :

چگونه توانستم خلاقیت دانش آموزان کلاس پنجم را پرورش دهم ؟

www.moallemsite.ir

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

فهرست

مقدمه : ۳
توصیف وضعیت موجود و بیان مساله : ۴
گردآوری اطلاعات و شواهد : ۶
تجزیه و تحلیل اطلاعات : ۸
نمودار شماره ۲ موانع خلاقیت در محیط مدرسه ۱۰
با توجه به مطالب بیان شده می توان به روشهای ذیل عمل کرد : ۱۱
در زمینه خانواده : ۱۱
در زمینه مدرسه روش های تدریس فعال چون ۱۲
پیشینه تحقیق : ۱۲
مفهوم خلاقیت و روند تفکر خلاق : ۱۳
ویژگیهای شخصیتی افراد خلاق : ۱۶
عوامل موثر در خلاقیت و تاثیر آن بر محتوای کتب درسی : ۱۹
نقش معلم در پرورش خلاقیت : ۲۵
راههای ایجاد و پرروش خلاقیت : ۳۰
تجزیه و تحلیل ارائه راه حل موقتی و اجرای آن ۳۱
گام اول : خانواده و اولیا ء ۳۱
گام سوم : معلم ۳۶
اجرای راه حل جدید و نظارت بر آن ۳۸
گردآوری اطلاعات شواهد ۲ : ۴۰
ارزشیابی تاثیر راه حل جدید و تعیین اعتبار آن ۴۱
روش هایی که پدران و مادران به کار بردند : ۴۲
نتایج : ۴۴
نتیجه گیری : ۴۵
منابع و ماخذ ۴۶

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

مقدمه :

از اهمیت خلاقیت همان بس که در قرآن کریم ۲۵۰ بار از آفرینش ، خلق و آفریدن در هستی گفته شده است و هر پرتوی از هستی برگ زرین خلق و زایش جدید را در بطن خود به همراه دارد. . لذا خلاقیت یک موهبت الهی است که در فکر ، اندیشه و قلم، رفتار و عمل انسان در زندگی و محیط کار جلوه پیدا می کند و اگر زمینه ی بسط ، تربیت و تمرین این موهبت الهی و قدرت مغزی فراهم نگردد از یک نعمت فوق العاده مهم و کلیدی محروم مانده ایم به طوری که زیان آن را در ابعاد و صور گوناگون در زندگی فردی و اجتماعی خواهیم چشید .

به اعتقاد اکثریت قریب اتفاق صاحب نظران و متفکران حوزه های مختلف فرهنگی سیاسی ، اجتماعی ، و اقتصادی در دنیای جدید، آموزش و پرورش نقش بی بدیل در فرایند توسعه و بالندگی کشورها وملت ها ایفا می کند . به عبارت دیگر ، راه درمان بسیاری از دردهای جامعه را باید در آموزش و پرورش جستجو کرد ، همچنان که خلاقیت و نوآوری در صنعت را باید در دوران کودکی و نوجوانی جست و جو کرد لذا در پاسخ به این ندا گسترش خلاقیت و نوآوری در صنعت را در جامعه آموزش و پرورش ، معلمان باید پیش گام شوند . با توجه به این که خلاقیت می تواند شکننده محدودیت ها ، برازنده ناتوانی ها ، شکافنده ناشناخته ها ، یابنده نا دانستنی ها باشد و نظریه این که با استفاده از خلاقیت می توان مرز بین دانستن و توانستن را از میان برداشت و فاصله

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

بین قوای بالقوه و توانایی های بالفعل انسان را به حداقل رساند و با عطف به این مطلب که یکی از دلایل عمده پس رفتگی دول مختلف ، میزان سرمایه گذاری و بهره گیری از نیروها خلاق است وعلاوه بر این ها ، با توجه به این که حل معضلات اجتماعی ، اقتصادی ، سیاسی ، کشور در گرو وجود اندیشه های خلاق است . پس ضروری است که تمامی معلمان ، مدیران و والدین ما باید همه در تمام عرصه های علمی تربیتی خویش نوآوری و روز آوری داشته باشد و هم زمینه رشد و شکوفایی استعدادهای خلاق دانش آموزان را فراهم آورند و هم چنان طرحی در اندازند که رشد استعدادهای خداداد بشر تامین گردد.

توصیف وضعیت موجود و بیان مساله :

اینجانب آموزگار کلاس پنجم دبستان دخترانه هستم.با شروع فصل پائیز ، سال تحصیلی جدید هم آغاز شد . امسال به امید خدا سال تحصیلی را آغاز نمودم و امیدوار بودم بتوانم با تغییر محیط کاری خود، هم بار علمی خود، و هم دانش آموزان را افزایش دهم . با تقسیم شدن کلاس ها مسئولیت پر بار کلاس پنجم به من واگذار شد . با توجه به تجربه و تدریس چند ساله در این پایه شاید تکرار دوباره آن برایم خسته کننده و تکراری می بود . اما از همان ابتدای سال تحصیلی تصمیم گرفتم امسال را با شیوه جدید شروع نمایم تا هم برای دانش آموزان و هم خودم تنوعی باشد و هم کوچکترین تغییر در روش خود و دانش آموزان بوجود آورده باشم .

با گذشت چندین هفته از شروع سال تحصیلی و همچنین با توجه به تعاریفی که از خلاقیت در کتب گوناگون مطالعه کرده بودم، در دانش آموزان روحیه ی خلاقانه را کمتر مشاهده کردم. شاید به این دلیل باشد که تاکنون فرصتی برای آنها در این زمینه بوجود نیامده بود. با توجه به این که هدف آموزش و پرورش در همه سطوح تحصیلی علی الخصوص در دوره ابتدایی ایجاد توانایی های

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

آفریننده در دانش آموزان است و هسته اصلی تحول در نظام آموزش و پرورش خلاقیت است ودر دنیای پر تغییر قرن بیست و یکم ایجاد خلاقیت در دانش آموزان مهمترین مسئولیت پرورشی آموزشگاه ها می باشد . پس وظیفه خود دانستم به عنوان معلمی که نقش کلیدی و اساسی در این زمان دارد ، محور کار خود را بر روی خلاقیت دانش آموزان قرار بدهم چرا که پرورش استعدادهای فطری دانش آموزان از مسایل بسیار مهمی است که باید مورد توجه معلمین قرار بگیرد . علی الخصوص دوران ابتدایی که تمام صفات اکتسابی و الگوها رفتاری در این زمان اخذ می شود و شخصیت واقعی کودک بر اساس همین مسائل شکل می پذیرد . مطلبی می خواندم که طی تحقیقات به عمل آمده ، مشاده شده که تمام مواهبی که در دوران کودکی کم و بیش در همه افراد وجود دارد و به صورت رفتارهای فی البداهه خلاق ابراز شده ، پس از مدتی دچار کاستی یا رکود گردیده است که باید گفت عامل اصلی اتلاف یا به فراموش سپردن این مهارت ها ، مربیان می باشند پس معلمی در زمان حاضر ، مهارتی است تغییر دهنده ، شکافنده ، توان بخش ، و درمانگر ، اگر هر معلم نتواند مسلماً از دنیای پر تغییر و پر شتاب جامعه جهانی عقب می ماند . با این وجود در همان ابتدای سال فکر می کردم که اگر هر معلمی در هر سال از تدریس خود حداقل بتواند کوچکترین تغییر در روش خود و دانش آموزان بوجود آورد آنوقت آموزش و پرورش ما پیشرفت خواهد کرد. پس باید نگرش معلمان عوض شود و به قول معروف : **چشم ها را باید شست ، جور دیگر باید دید.** همین فکر و نگرش مبنای پژوهش من قرار گرفت و مرا بر آن داشت به گونه ای عمل نمایم که قالب های کلیشه ای را شکسته و روشهایی در جهت پرورش خلاقیت دانش آموزان در پیش بگیرم . پس این مساله را برای خود اینطور عنوان نمودم که

چگونه می توانم خلاقیت دانش آموزانم را پرورش بدهم؟

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

گردآوری اطلاعات و شواهد :

همزمان با این فکر ، که چگونه می توان روحیه خلاقیت و نوآوری را در بین دانش آموزان پرورش داد تصمیم گرفتم ابتدا موضوع را با مدیر مدرسه در میان بگذارم . مدیر مدرسه ضمن استقبال از این ایده قول داد که در اولین فرصت موضوع را در شورای آموزگاران مطرح کند ، تا در سایه همفکری با یکدیگر بتوانیم راه حل مناسبی برای این موضوع ارائه دهیم . از این بابت خوشحال شدم زیرا بارها دیده ام که خلاق ترین کارها در مدارسی بر خواسته است که نه تنها مدیران آنها فعالیتهای خلاقی را تشویق نموده بلکه از معلمین آنها نیز انتظار فعالیت جدید داشتند و آماده شنیدن و دریافت اندیشه ها جدید و بدیع می باشند .

همین امر باعث شد که بعضی از معلمان پایه های دیگرنیز در این موضوع سهیم شوند و با نسیم تازه ای محیط خشک مدرسه و کلاس هایی را که معمولاً با روش انتقال معلومات به صورت یک طرفه،از طریق معلم به دانش آموز اداره می شد با طراوت و شاداب سازند.

طی نشستی که با همکاران خود در مدرسه داشتیم تصمیم بر این شد که ابتدا عواملی که مانع پیشرفت خلاقیت و نوآوری در دانش آموزان می گردد ، بررسی گردد. طی صحبت ها و نتیجه یری از صحبت های آنها عوامل فردی و عوامل اجتماعی را از موانع خلاقیت بر شمردند که هر کدام از این عوامل خود در برگیرنده عوامل دیگری می باشد .

طی صحبتی که با سایر معلمان مدارس دیگر داشتم . بعضی از مدیران و معلمان آن مدارس نیز همین موانع را به عنوان موانع خلاقیت مطرح کردند که در این میان نقش عوامل اجتماعی را بسیار مهم دانستند .

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

موارد مطرح شده تا حدودی موانع خلاقیت را روشن نمود . اما برای آن که یافته های من پایه و اساس علمی و تحقیقاتی داشته باشد تصمیم گرفتم تا در بین کتابها ومنابع علمی و تحقیقاتی موجود در کتابخانه و سایت های اینترنتی مطالب را به شکل علمی بررسی نمایم . طی جست و جو در سایت های اینترنتی به این مهم دست یافتم که : محققان معتقدند همه انسان ها در کودکی از استعداد خلاقیت برخوردارند . اما نبود محیطی مناسب و بی توجهی به این توانایی و عدم تقویت آن مانع ظهورش می شود . محیط مساعد برای ایجاد رفتارهای خلاق را می توان از راه های گوناگون به وجود آورد و باید آن را بر اساس اصولی بنا کرد که به رفتار خلاق منجر می شود . خانواده از عوامل مهمی است که در رشد و پرورش تفکر و رفتار خلاق می تواند نقش مثبت یا منفی داشته باشد . در خانواده هایی که به کودک تا حدی استقلال داده می شود و همچنین در مورد سئوالاتی که کودک می پرسد تا حد امکان او را راهنمایی و تشویق به یافتن پاسخ می کنند . خلاقیت رشد می کند . این دسته از والدین عقیده دارند که فقط از طریق رفتارشان است که می توانند احترام کودک را به خود جلب کنند . اما خانواده ای که هرگز به کودک آزادی عمل نمی دهد . به طوری که در مورد کوچک ترین مسائل و کارها باید نظر والدین را بپرسد . در چنین خانواده ای علاقه و استعداد کودک فدای والدین می شود و آن ها هستند که برای کودک برنامه ریزی می کنند و تصمیم می گیرند . به کنجکاوی و سئوالات کودکانه اهمیت نمی دهند از او می خواهند مانند افراد بزرگسال و عاقل باشد و ...

در این خانواده نیروی تفکر و خلاقیت کودکان در همان مراحل اولیه خاموش می شود و فرصتی برای بروز و شکوفایی نخواهد داشت. بنابراین خانواده می تواند هم محل بروز و آشکار شدن و پرورش استعدادها و خلاقیت کودکان باشد و هم محلی برای نادیده گرفتن و غفلت از بروز

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

استعدادها . همچنین اگر به استناد نظر ژان پیاژه ، هدف اصلی آموزش و پرورش ، به ویژه آفرینش انسان ها توانا، به انجام دادن کارهای نو و انسان های خلاق بدانیم مدرسه نیز می تواند در خلاقیت دانش آموزان نقش اساسی داشته باشد ، در برخی از مدارس با کودکان به گونه ای رفتار می شود که نه تنها خلاقیت و نیروی سازندگی آن ها رشد نمی کند ، بلکه در همان آغاز راه ، از رشد و نمو باز می ماند . ارنست دیمنه می گوید : همه کودکان تا قبل از ورود به مدرسه دارای نیروی تخلیل قوی و تفکر زنده از واقعیت اند . اما دیری نمی پاید که این حس زیبا و فهم خلاق از جهان هستی ، در هیاهوی آموزش رسمی مدرسه رنگ می بازد .

تجزیه و تحلیل اطلاعات :

برای آن که مجموع اطلاعات جمع آوری شده را مورد تجزیه و تحلیل قراردهم ، تصمیم گرفتم موانع و عللی را که طی نشست با همکاران و بررسی منابع و کتب به آن دست یافته بودم . را با دو نفر از اساتید تعلیم و تربیت در میان بگذارم ، تا در سایه همفکری با آنها اطلاعات بیشتری کسب نمایم .

نتایج حاصله از تجزیه و تحلیل اطلاعات که طی مصاحبه با اساتید در مورد خلاقیت و نوآوری دانش آموزان بدست آوردم به قرار ذیل است :

عوامل گوناگونی وجود دارد که در تمام مراحل زندگی ، از بدو تولد کودک تا بزرگسالی می توانند به اشکال مختلف خلاقیت فرد را با مانع رو به رو سازند . برخی از این عوامل جنبه ی فیزیولوژیکی دارند و مستقیماً بر کنش های عمومی ذهن فرد تاثیر منفی می گذارند و فرایند رشد تفکر او را متوقف و یا دچار اختلال می کنند نظیر اختلالات ارثی و یا ضایعات جسمانی و روانی که البته شامل درصد کمی از افراد می شود . اما عوامل دیگری نیز وجود دارد که مستقیم یا غیر مستقیم

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

خلاقیت فرد را تحت تاثیر قرار می دهند و سبب تضعیف یا تخریب آن می شود . این دسته از عوامل را می توان تحت عنوان موانع محیطی خلاقیت نام گذاری کرد . برخی از این موانع منشأ خانوادگی دارند . یعنی در جریان تعامل کودک با والدین و محیط خانه پدید می آیند تعدادی دیگر از این موانع برخاسته از محیط تحصیلی فرد می باشند و در طی تعامل او با معلم یا مربی و همچنین سایر هم سالان خود در محیط های آموزشی بر خلاقیت وی تاثیر مخرب می گذارند . اما از این دسته موانع محیطی خلاقیت از همه مهم تر است و می تواند نقش بسزایی در پرورش خلاقیت داشته باشد . طی تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده موانع خلاقیت در محیط خانواده و محیط مدرسه را به صورت نمودار زیر می توان خلاصه کرد .

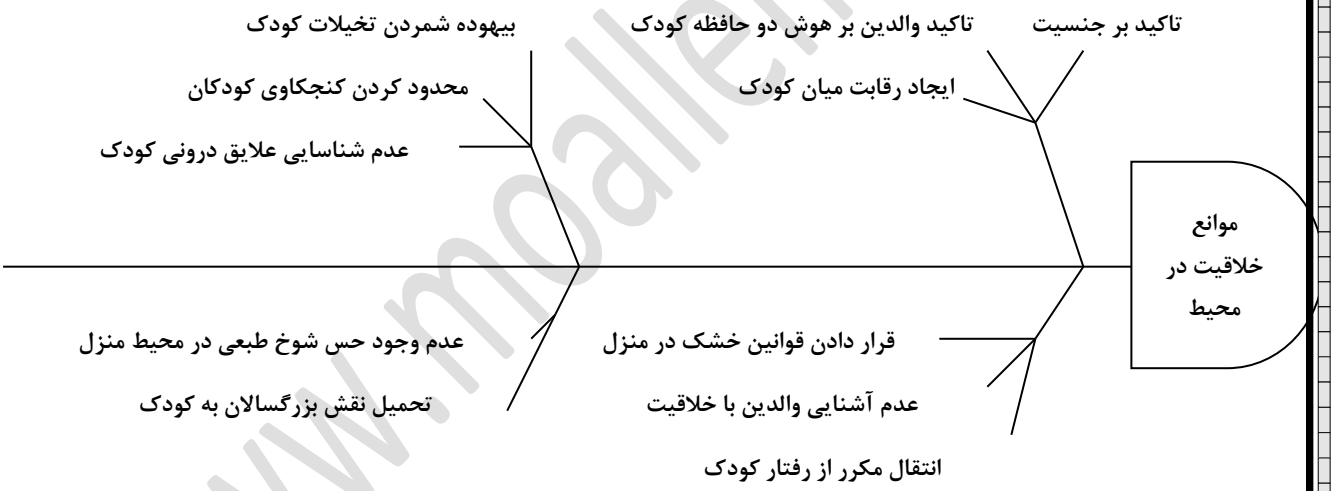

نمودار شماره ۱ موانع خلاقیت در محیط خانواده

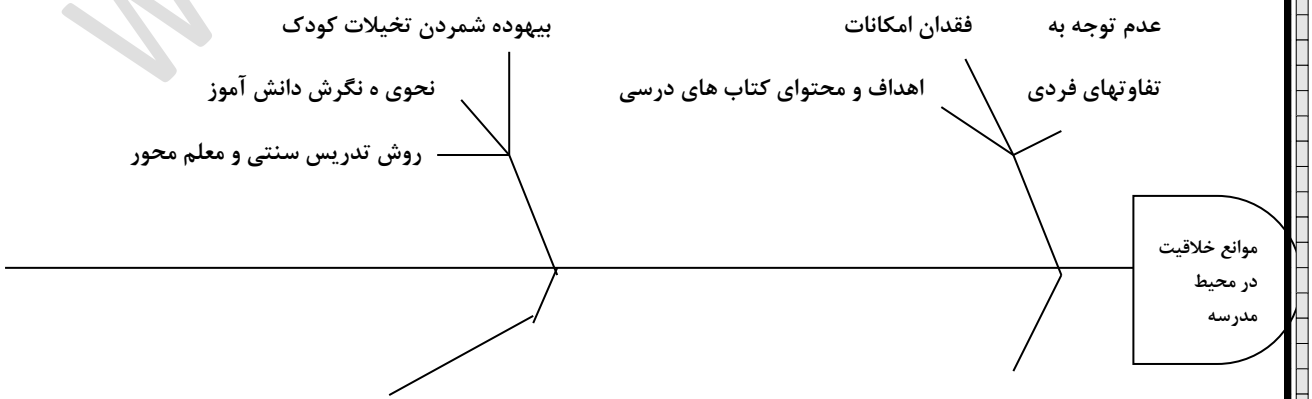

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

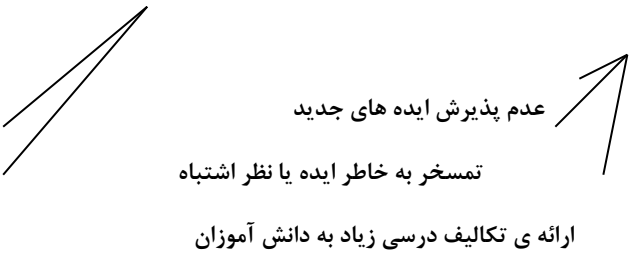

نمودار شماره ۲ موانع خلاقیت در محیط مدرسه

با توجه به نقش اساسی عوامل محیطی در رشد و پرورش خلاقیت حال می بایست بـه تقویـت ایـن عامل پرداخت و برنامه های خود را پیرامون دو عامل محیطی (یعنی خانواده و مدرسه) قـرار داد . به همین منظور برای پیش بینی برنامه های لازم در جهت رشد و پرورش خلاقیت دانش آموزان بـا همفکری ایده هایی را در قالب طرح زیر ، طراحی نموده ،که ارزش هر ایده بر اساس چند مشخصـه تعیین می شود . مشخصاتی همچون « اقتصادی و مقرون به صـرفه بـودن » « قابلیـت اجـرا » و « عملی بودن » « قانونی بودن » « نو بودن » و « زمان مورد نیاز » از جمله مشخصاتی بود کـه مـی توانست ارزش هر ایده را بر اساس نمرات ۰ تا ۵ مشخص کند که پس از محاسبه کلی ایده ارزشمند مشخص می گردید . لازم به ذکر است که همکارانی که متقاضی اجرای ایـن طـرح بودنـد بـه طـور جداگانه این ایده ها را بررسی نموده و بر اساس امکانات و توانایی خود به برنامه ریزی در جهت ایده ارزشمند خود می پرداختند .

ایده ها	زمان مورد نیاز	عملی بودن	مقرون به صرفه بودن	قانونی بودن	نو بودن
۱- به جای تدریس درس به پرورش خلاقیت بپردازیم	۱	۰	۱	۰	۳

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

۲- روش های پرورش خلاقیت را در قالب مطالب درسی استفاده کنیم	۱	۴	۴	۵	۵
۳- در جلسه والدین را دعوت کنیم و برای رشد خلاقیت دانش آموزان برنامه ریزی کنیم	۳	۵	۴	۵	۵
۴-جلسه آموزش خانواده مدرسه به آموزش و پرورش خلاقیت اختصاص دهم	۴	۵	۵	۵	۳
۵-از یک متخصص در زمینه خلاقیت دعوت کنیم که طرح های ما را بررسی و زیر نظر بگیرد	۳	۴	۳	۵	۴
۶- با کمک نمایندگان والدین و همکاری یک متخصص خلاقیت انجمن پرورش خلاقیت مدرسه را راه اندازی کنیم	۲	۳	۳	۲	۵

کاملاً متناسب = ۵ کاملاً نامتناسب = ۰

با توجه به مطالب بیان شده می توان به روشهای ذیل عمل کرد :

در زمینه خانواده :

۱- بالا بردن سطح آگاهی والدین در جهت رشد و پرورش خلاقیت فرزندانشان از طریق آموزش

۲- پذیرش تخیلات کودک و احترام به عقاید و نظریه و ساخته های دانش آموزان

۳- تامین آزادی مناسب و استقلال روانی و فردی کودک و پرهیز از قوانین خشک در منزل

۴- پرهیز از انتقاد مکرر از رفتار های کودک

۵- شناسایی علایق درونی کودک

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

۶- ایجاد جو احترام آمیز در خانواده و پرهیز از مقایسه کودکان با یکدیگر

۷- تشویق فعالیت های خلاق در خانواده و الگو بودن خانواده در زمینه خلاقیت

در زمینه مدرسه روش های تدریس فعال چون

۱- استفاده از حل مساله و پرسش و پاسخ در تدریس

۲- آشنا شدن معلم با مفاهیم خلاقیت و راهکارهای پرورش و تقویت آن در دانش آموزان

۳- بوجود آوردن امکانات لازم برای انجام فعالیت های خلاق دانش آموزان

۴- توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان

۵- ارائه تکالیف درسی متنوع جهت پرورش قوه تخیل و خلاقیت دانش آموزان

۶- علاقه مند کردن دانش آموزان به مطالعه

۷- عدم تاکید زیاد بر نمره و ارزشیابی

۸- قرار ندادن قوانین خشک و افراطی در محیط مدرسه

۹- تشویق و توجه به نکات مثبت دانش آموزان

۱۰- توجه به سئوالات عجیب و غریب دانش آموزان

پیشینه تحقیق :

کاتل و بوچر ۱۹۶۸، نشان می دهد که پیروان اصالت ذات، خلاقیت را یک توانایی و وصفت بالقوه تلقی می کردند، ولی حتی متفکران پیشرو (ترمن (۶)، ۱۹۲۵، کالکس ، ۱۹۲۶ ، گالتن ، ۱۸۶۹) نیز بر این باور بودند که هر چند خلاقیت نیز مانند هوش، بعد ارثی دارد، باز هم عوامل محیطی می توانند بر این توانایی اثر بگذارند .

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

سندرز و سندرز ، در کتاب آموزش خلاقیت از طریق استعاره از طریق تاکید می کند که برای پرورش خلاقیت باید کودکان و نوجوانان امکان تفکر داد و آنان را از انجام دادن فعالیتهای قالبی و از پیش تعیین شده تا حد امکان بر حذر داشت. در رابطه با پرورش خلاقیت، پژوهشهای (آلبیرخ ، ۱۹۷۸، محمدی ، ۱۳۷۰) نشان داده اند که افراد خلاق به مراتب بیشتر از افراد غیر خلاق توانایی پرورش خلاقیت را در دیگران دارند .

بر این اساس در این مقاله به بررسی مفهوم خلاقیت و روند تفکر خلاق، ویژگیهای افراد خلاق، عوامل موثر در خلاقیت، نقش معلم در پرورش خلاقیت، راههای ایجاد و پرورش خلاقیت در دانش آموزان می پردازیم .

مفهوم خلاقیت و روند تفکر خلاق :

نگاهی به منابع معتبر مربوط به خلاقیت، نوآوری و تفکر خلاق نشان می دهد که ریشه این اصطلاح در نوع و روش فکری انسان نهفته است. در حقیقت فرد خلاق کسی است که از ذهنی جستجوگر و آفریننده برخوردار باشد .

درباره مفهوم خلاقیت تعاریف متعدد و گاه متضادی ارائه شده است ولی در مورد تعریف زیر یک اتفاق نظر کلی مشاهده شده است :

«خلاقیت توانایی فرد برای تولید ایده ها، نظریه ها، بینش ها یا اشیاء جدید و بدیع و بازسازی مجدد در علوم و سایر زمینه ها است که توسط متخصصان، اصیل واز نظر علمی، زیبا شناسی، تکنولوژی، اجتماعی با ارزش تلقی گردد.»(ورنون ۱۹۸۹،ص ۹۴)

در قرآن نیز از آفرینندگی گاهی بر معنی تسخیر تعبیر شده است و« تسخر لکم ما فی السموات فی الارض جمیعاً» (سوره جائیه- آیه ۱۳) یعنی خداوند بر پدیده‌های طبیعی آنچنان نیرویی

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

بخشید که انسان می‌تواند با قدرت تسلط و حاکمیتی که دارد در آن تصرف نموده و هر گونه دگرگونی و سازندگی در آن بوجود آورد .

«فردریک فروبل»، یکی از مشهورترین مربیان و پرورشکاران خلاق متوجه مساله خلاقیت بوده و می‌پرسید که آیا خلاقیت فرآیندی درونی است یا بیرونی؟ آیا مستلزم انضباط است یا خودانگیزی؟ او بر این عقیده بود که خلاقیت یکی از مهمترین نیازهای انسان است .

امروزه، چهارچوب روانشناسی به ما اجازه می‌دهد که بر این عقیده باشیم فرایند خلاقیت ذاتی نیست بلکه می‌تواند آموزش داده شود. ما از طریق آموزش می‌توانیم به کودکان یاد دهیم که به راههای غیر معمولی فکر کنند و از طریق تفکر واگرا به بررسی مشکلات پرداخته و به راه حلهای مناسب دست یابند. مساله این است که اجازه تفکر در این حیطه را به مربیان بدهیم که جریان خلاقیت، جریانی از قبل ساخته شده نیست، بلکه روندی زاینده و قابل تغییر می‌باشد.

«هالپرن» خلاقیت را توانایی شکل دادن به ترکیب تازه‌ای از نظرات یا ایده‌ها برای رسیدن به یک نیاز یا تحقق یک هدف می‌داند. از نظر «پرکنیز» تفکر خلاق، تفکری است که به نحوی تشکیل شده که منجر به نتایج تازه و نو می‌شود .

به نظر «ویلیام جیمز»، همه ما توانایی و استعداد خلاقیت را داریم ولی متاسفانه در طول زندگی ودر مسیر آموزش یاد می‌گیریم که غیر خلاق باشیم. به عبارتی در سطح کلی محیط یادگیری اعم از خانه، مدرسه و اجتماع ما را به تفکر همگرا عادت می‌دهند . (اسپرینت‌هال، ۱۹۷۷،ص ۵۷۶) او معتقد است دوران کودکی سرآغاز شکل گیری روند تفکر خلاق محسوب می‌شود (همان منبع، ص ۵۱۷)

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

در دایره المعارف روانشناسی، «آیسنک، آرنولد، مای‌لی»، خلاقیت به منزله ظرفیت دیدن روابط جدید پدید آوردن، اندیشه های غیر معمول و فاصله گرفتن از الگوهای سنتی تفکر، قلمداد گردیده. در اثر «دورن » (Doron,R) و «پارو » (Parot,F,۱۹۹۱) خلاقیت استعداد پیچیده‌ای است متمایز از هوش و کنش وری شناختی و محتملاً تابع سیلان افکار، استدلال استقرایی، پاره‌ای از صفات ادراکی وشخصیت و نیز هوش واگرا، در حدی که این هوش گوناگونی را حلها و فرآورده‌ها را مساعد می‌سازد.

در فرهنگ روانشناسی «پیرون » pieron ، خلاقیت چنین تعریف شده است :

خلاقیت عبارت از کنش اختراعی تخیل سازنده می‌باشد که طبق نظریات «گتزل» و «جاکسون» چیزی سوای هوش معمولی برخی از محققان (ویلسون، ۱۹۵۶،کراچفیلد،۱۹۶۲) خلاقیت را نقطه مقابل «همنوایی» می‌دانند و به نظر آنها خلاقیت یعنی عقاید اصیل، نظریات متفاوت و نحوه متفاوت نگریستن به مسایل .

اکثر روانشناسان، آفرینندگی و حل مساله را فرایندهای مشابهی دانسته‌اند (مایر، ۱۹۳۰ ،تورنس،۱۹۶۰،دی چکو،کرافورد،۱۹۷۴،گانیه،۱۹۷۷،گیج وبرلاینر،۱۹۸۴). گانیه بالاترین سطح یادگیری را حل مساله می‌داند و معتقد است که آفرینندگی نوع ویژه‌ای از حل مساله است .

«مک کینون» نیز خلاقیت را عبارت از حل مساله همرا با ماهیتی بدیع و نو می‌داند . (مامفورد و گوستافون).

«آزوبل» (۱۹۶۳،ص ۱۱۰-۹۹) خلاقیت را استعداد بی همتا در یک زمینه بخصوص می‌داند و از نظر «گیلفورد» هوش و خلاقیت دو عامل فکری جداگانه تلقی شده و هوش را تفکر همگرا و

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

خلاقیت را تفکر واگرا می‌داند. از نظر او وجه تمایز تفکر آفریننده، تفکر واگرا است که از طریق انعطاف پذیری،اصالت و روانی می‌توان باز شناخت (سیف: روانشناسی یادگیری و تدریس).

نظریه پردازان روان شناختی نیز عقیده دارند که خلاقیت از حالت برانگیختگی درونی ناشی می‌شود. (کراچفیلد،۱۹۶۲) «دچار مس» (۱۹۶۸) معتقد است رفتارهایی که از داخل بر انگیخته می‌شوند ناشی از نوعی اشتیاق برای تجربه یک امر می‌باشند:

بررسی تعاریف فوق نشان می‌دهد که عده‌ای از آن به برانگیختگی درونی، بعضی به توانایی فرد برای تولید ایده‌های نو، برخی به توانایی حل مساله و نوعی تفکر واگرا، و نیز به نتیجه و محصول خلاقیت پرداخته‌اند .

بنابراین نتیجه می‌گیریم خلاقیت عبارتست از: توانایی مشاهده اشیاء به روشهای جدید، یادگیری از طریق تجربیات گذشته و ارتباط آن به موقعیتهای جدید، تفکر در راستای برداشتن موانع و خطوط نا متعارف، استفاده از دیدگاههای غیر سنتی برای حل مسایل، خلق و ابداع چیزی تازه و ابتکاری، طی کردن مراحلی فراتر از اطلاعات داده شده.

بدین ترتیب فرایند آموزش و یادگیری می‌تواند تفکر خلاق را پرورش دهد و افرادی کاوشگر، آفریننده، مشکل گشا، نوآور، مولد و عامل تغییر را تربیت کند .

ویژگیهای شخصیتی افراد خلاق :

پال تورنس (۱۹۹۸) در پاسخ به این پرسش که ویژگیهای شخصیتی چه نقشی در خلاقیت ایفا می‌کند، گفته است شخصیت هم می‌تواند خلاقیت را آسان سازد و هم مانع آن شود .

ویژگیهایی از قبیل آمادگی برای خطر کردن، کنجکاوی و جستجوگری، استقلال اندیشه، پشتکار و پایداری، شهامت، استقلال رای، خودآغازگری، ابتکار، پرسشگری درباره موقعیتهای

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

معماگونه، و در گیر شدن با امور دشوار از جمله ویژگیهای آسان ساز خلاقیت محسوب می‌شوند. او می‌گوید، هر عملی که ما برای تشویق این گونه رفتارها انجام می‌دهیم شخص را در جهت خلاقیت بیشتر سوق می‌دهد. (سیف،۱۳۷۹).

از نظر گیلفورد (۱۹۹۸) ویژگیهایی از بروز خلاقیت جلوگیری می‌کنند، عبارتند از سلطه گری،منفی بافی، مقاومت ترس، عیب جویی، انتقاد از دیگران، سازشکاری، تسلیم در برابر قدرت و کمرویی. (سیف،۱۳۷۹،ص ۵۹۹).

مطالعاتی که «بارون» (۱۹۶۹) در زمینه شخصیت افراد خلاق انجام داده است نیز نشان می‌دهد که آنها در مقایسه با افراد عادی خوش بین‌تر ودارای انرژی روانی و جسمی استثنایی‌اند. زندگی آنها پیچیده‌تر است و به دنبال تنش‌اند یا از طریق آزاد شدن آن احساس لذت می‌کنند. افراد خلاق، کمتر ضعیف‌النفس بوده و از مسایل و امور آگاهند . (مزلو) آنان به مسایل بنیانی علاقه‌مندند و تمایل زیادی به خطر کردن دارند .

«نیکسون» (۱۹۶۲)،تورنس(۱۹۶۶) و لی‌کاک (۱۹۷۹)،ضمن تحقیقاتی ویژگیهای دانش‌آموزان خلاق را چنین عنوان کرده‌اند: ۱- دارای هوش کلامی و فضایی بسیار برجسته ۲- دارای هوش بالاتر از سطح متوسط ۳- دارای ظرفیتهای حافظه‌ای فوق‌العاده در ثبت و نگهداری وقایع مختلف ۴- آمادگی جهت تجربه امور و فعالیتهای مختلف ۵- استقلال فکری (استاین، ۱۹۷۴ ،ص ۵۴۸) ۶- دارا بودن رفتار مطلوب اجتماعی ۷- بیان صریح و روشن (بارون، ۱۹۶۸) ۸- طرز فکر انتقادی، فعال و کنجکاو بودن (استرنبرگ تیلر،جان دیویی،۱۹۸۵) ۹ - برخورداری از نوع تفکر واگرا (گیلفورد) ۱۰- علاقه‌مند بودن به مسایل فلسفی و مذهبی ۱۱- مقاوم، باجرئت،

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

انتقاد پذیر و خستگی ناپذیر بودن ۱۲- خود جوش، صادق و ساده بودن. (افروز،۱۳۶۵، ص ۲۱).

تورنس (۱۹۸۹) پس از ۲۲ سال مطالعه مستمر پیرامون ویژگیهای گروهی از کودکان، نوجوانان و جوانان (یعنی از ۱۹۸۵ تا ۱۹۸۰) به این نتیجه می‌رسد که خمیر مایه شخصیت افراد خلاق، استقلال اندیشه و شیفتیگی فراوان آنها در برابر مساله یا فعالیت مورد علاقه‌شان است. فرد خلاق کسی است که فکری نو ومتفاوت ارائه دهد. بالطبع احساس گریز از کانال بندیهای مشخص ذهنی، همنوا نبودن با دیگران و استقلال طلبی و آزاد اندیشی می‌تواند پایه‌های تراوش تفکر خلاق و خلق آثار نو را فراهم آورد. بقول «تورنس » خلاقیت شکافتن بن‌بست‌ها و دست دادن با فرداست.

«هیز» (۱۹۸۸)، متذکر می‌شود که افراد بسیار خلاق، اغلب بطور کامل در کار خود غرق می‌شوند. زندگینامه افراد بسیار خلاق این نکته را مورد تأکید قرار می‌دهد که آنها برای عرضه کارهای مهم، انگیزه‌های عالی دارند و بسیار سخت کوشند .

بدین ترتیب مجموع یافته‌های تحقیقی روانشناسان در مورد انسانهای خلاق را می‌توان در ۵ دسته زیر خلاصه کرد :

۱- آفرینش گری و هوش ۲- آگاهی و حساسیت ۳- انعطاف پذیری و ابتکار ۴- شک گرایی و پایداری ۵- بازیگوشی فکری و شوخ طبعی ۶- ناهمنوایی و اعتماد بنفس .

پژوهشهای مقدماتی «پال تورنس»، نشان می‌دهد که دانش آموزان خلاق معمولاً با همگنان خود کمتر سازش می‌کنند، به ایده‌های خود بیشتر علاقه دارند و برای مقبول افتادن و پذیرفته شدن تلاش نمی‌کنند. آنها به علایق شدید همکلاسی‌های خود نسبت به کارهای غیر درسی و

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

غیر ضروری با شک و تردید می‌نگرند و هم جوش نمی‌شوند. و امور جاری را متفاوت از دیگران می‌بینند. به دنبال تکالیف مشکل می‌روند و غالباً جوانب مختلف هر موضوعی را به هم ربط می‌دهند و ترکیب می‌کنند .

عوامل موثر در خلاقیت و تاثیر آن بر محتوای کتب درسی :

کارل راجرز (carl Rogers) ، چگونگی عوامل موثر در خلاقیت را به طریق تحلیلی بیان کرده است و در این زمینه می‌گوید: واضح است که خلاقیت را نمی‌توان با فشار بوجود آورد بلکه باید به آن اجازه داده شود تا ظهور کند. او معتقد است که با فراهم کردن امنیت روانی و آزادی، احتمال ظهور خلاقیت سازنده را می‌توان افزایش داد.

«تورنس» شواهدی بدست آورد که نشان می‌داد اوج خلاقیت در کلاس دوم ابتدائی است ولی به دلیل اقرار در مطابقت با دیگران معمولاًاز بین می‌رود. منحنی خلاقیت بسیاری از کودکان در حدود ده سالگی افت می‌یابد و آنان هرگز خلاقیت دوره اولیه کودکی را باز نخواهند یافت. با توجه به اینکه آنان در این سن در مدرسه هستند نباید تاثیر خانواده، مدرسه، محتوای درسی، روش تدریس و شخصیت معلم را در افت خلاقیت کودکان ندیده گرفت. محتوای درسی یکی از عواملی است که می‌تواند در مدرسه، زمینه پرورش خلاقیت را فراهم کند .

علاوه بر موضوعی که «کارل راجرز» مطرح کرده است عوامل دیگری نیز در خلاقیت موثر هستند که اگر بطور صحیح بکار گرفته شوند در شکوفایی خلاقیت افراد موثر خواهند بود . در این مقاله این عوامل و تاثیری را که بر محتوای کتابهای درسی دارند مورد بررسی قرار می‌دهیم: ۱- نقش اطلاعات در خلاقیت ۲- انگیزش و خلاقیت ۳- خلاقیت و میزان خود پذیری ۴- تخیل و خلاقیت ۵- خانواده و خلاقیت .

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

۱- نقش اطلاعات در خلاقیت :

اطلاعات یکی از عوامل اساسی خلاقیت وماده خام آن است و به گفته «ویلیام»، خلاقیت مهارتی است که اطلاعات پراکنده را به هم پیوند می‌دهد. نتایج تحقیقات «هیز» (۱۹۸۸) و «ویش بو» (۱۹۸۸) در رابطه با زندگی ۷۶ آهنگساز و ۶۶ شاعر مشهور نشان داده است که هیچکدام از ایشان زودتر از پنج سال از شروع دوران شاعری و آهنگسازی خویش، شعر یا آهنگ قابل توجهی نساخته‌اند، این امر نشانه آنست که بدون برخورداری از میزان مطلوبی از دانش نمی‌توان شاعر، نویسنده، موسیقی‌دان و یا فیزیکدان خلاق شد. (۱۸)

رابطه هوش و خلاقیت :

تحقیقات علمی نشان داده است که هوش خارق‌العاده معادل با داشتن استعداد خلاقیت نیست، به عبارتی دانش آموزانی که دارای هوش زیادند، الزاماًافرادی که ابداعی ترین ایده‌ها را خلق کنند، نمی‌باشند (قاسم‌زاده، حسن، ص ۱۷.) همچنین محققانی چون رو، (۱۹۵۳) و مک کنیون (۱۹۶۸)، ضمن بررسی هوش افراد بسیار خلاق دریافتند، آنان از مردم عادی باهوش‌ترند ولی از همکاران غیر خلاق خویش درخشان‌تر نبودند. «والدچ» و «رانکو » ضمن تایید این مطالب اظهار می‌دارند که داشتن حداقلی از هوش، برای خلاقیت ضروری به نظر می‌رسد .

از نظر «پیاژه» بوسیله نیروهای خلاقه است که کودک می‌تواند دورانهای مختلف اندیشه را طی می‌کند. برای اینکه عقل و هوش او رشد کند بایستی مراحل سختی را بگذراند. انباره‌ای از شواهد نشان می‌دهد که دو شیوه یادگیری و تفکر از وظایف اختصاصی نیمکره‌های چپ و راست مغز حاصل می‌شود. قسمت چپ اطلاعات را بطور خطی، منطقی و متوالی پردازش نموده و اساساً با اطلاعات شفاهی سر و کار دارد. نیمکره راست، اطلاعات را بطور غیر خطی، از طریق

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

درک مستقیم (شهودی) و بطور همزمان پردازش نموده و با اطلاعات تصویری، شنوائی و عاطفی سر و کار دارد .

استراتژیهای تفکر که بیشتر از ویژگی نیمکره چپ است، تحلیلی، متوالی، ومنطقی است . نیمکره چپ همچنین در درک تمایزها و تفاوتهای ظریف تخصص دارد. از آنجا که فرایند تفکر خلاق نیاز به مقدار زیادی تفکر مربوط به هر دو نیمکره دارد، انتظار می‌رود که هر فرد خلاق ایده‌آل کسی باشد که بتواند وظایف اختصاصی هر دو نیمکره را به نحوی مکمل ادغام نموده و مورد استفاده قرار دهد. ولی شواهد موجود حاکی از آن است که در انواع متعددی از آزمونهای تفکر خلاق بزرگان که در وظایف مغزی نیمکره راست تخصص دارند، تقریباً بدون استثناء از افرادی که شیوه ادغام دو نیمکره را بکار می‌برند، پیش می‌گیرند. چنین افرادی همچنین یادگیریهای خود را بیشتر مورد استفاده قرار می‌دهند .

۲- انگیزش و خلاقیت :

انگیزش به حالات درونی ارگانیم که موجب هدایت رفتار به سوی نوعی هدف می‌شود، اشاره می‌کند. (۱۹) اخیراًبرخی از روانشناسان اجتماعی (لپر، کرین، نیس بت،۱۹۷۳) انگیزش درونی را از جنبه شناختی تعریف کرده‌اند، آنها عقیده دارند، اگر افراد درک کنند که بواسطه علاقه خود در فعالیتشان مشغول هستند، بطور درونی انگیخته می‌شوند اما اگر فعالیتهای خود را به عنوان کسب اهداف بیرونی ادراک کنند، بطور بیرونی انگیخته می‌شوند. نظریه پردازان روان شناختی عقیده دارند که خلاقیت از حالت برانگیختگی درونی مرتبط با فعالیت بیشتر از انگیختگی بیرونی مرتبط با فرد منجر به خلاقیت می‌شود .

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

از نظر گیلفورد، تا زمانی که عملی از روی عادت انجام گیرد، خلاقیتی در کار نیست ولی به مجردی که اجرای عملی احتیاج به تدابیر جدیدی داشت، جریان خلاقیت به کار می‌افتد. (خلاقیت کودکان، ص ۱۹)

در برخی نوشته های هیجان انگیز بوسیله آینده نگرانی مانند، (الوین تافلر، بنیامین سینگر و فردریک پولاک) درباره وجود رابطه بسیار قوی بین انگیزه برای یادگیری و نیل به دستاوردهای خلاق از یک سو و تصویر ذهنی شخص از آینده، از سوی دیگر بحث شده است. «تافلر» معتقد است که نحوه‌ای که دانش‌آموز و دانشجو، آینده خود را می‌بینند با عملکرد آکادمیک آنها و نیز توانایی آنان برای زندگی، وفق دادن خود با محیط و رشد فکری آنان در یک جامعه پر تغییر ارتباط مستقیم دارد.

۳- خلاقیت و میزان خود پذیری :

تعادل در میزان خود پذیری در صورتی که سایر شرایط موجود باشد باعث می‌شود که انسان در صدد به فعل درآوردن استعدادهای بالقوه خود از جمله خلاقیت باشد. نتایج تحقیقات «گراندال» (۱۹۵۴) در ارتباط با میزان خود پذیری و سازگاری اجتماعی نشان میدهد که هم کسانی که خود را کمتر از آنچه هستند به حساب می‌آورند و به دیگران نشان می‌دهند و هم کسانی که خود را بیشتر از آنچه هستند به دیگران نشان می‌دهند، در زندگی اجتماعی موفق نیستند. این دو گروه در روابط انسانی دائم با مشکلاتی مواجه هستند و با هدر دادن وقت و انرژی، بازده کارهای خلاقه آنان کاهش می‌یابد .

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

«میچر» جهت نشان دادن رابطه خودپذیری و اضطراب نتیجه گرفت، اضطراب یکی از عوامل مهم بازدارنده جریان خلاقیت است و عواملی است که در سازش آنها و بازده تحصیلی و خلاقیت آنان اثر سوء می‌گذارد .

۴- تخیل و خلاقیت :

تخیل نوعی تفکر آزاد است و با بهره گیری از آن که خمیر مایه خلاقیت است، دنیایی بزرگ پهناور در مقابل چشمان دانش‌آموزان گشوده می‌شود و قادر می‌گردد، آزادانه خیال پردازی کند .

به گفته یکی از روانشناسان معاصر (هارلوگ،۱۹۸۲)، خلاقیت شکلی از تخیل کنترل شده است که به نوعی ابداع و نوآوری منجر می‌شود.

به نظر «فروید»، تفکر خلاق شکل عالی تخیلات آزاد و بازیهای دوره کودکی است. به عقیده او سرچشمه خلاقیت را باید در تجربیات دوره کودکی جستجو کرد. زیرا چگونگی تجارب دوران خردسالی در ظهور اندیشه‌های نو فوق‌العاده موثر است. از طرفی تجارب خلاق و تخیلی به ما فرصت می‌دهد تا به رشد استعدادهای خود برای تفکر، عمل و تبادل نظر پرداخته و بتوانیم به گسترش مهارتهای جسمی و ذهنی خود، پرورش احساسات، حواس پنجگانه، کشف ارزشها و درک فرهنگ خود و دیگران بپردازیم. (کارلوس گالبن کین، ۱۹۸۲)

۵- خانواده و خلاقیت :

بدون شک خانواده مهمترین نقش را در کنترل و هدایت تخیل و ظهور خلاقیت دارد . خانواده‌ها باید شرایط لازم جهت فعالیتهای متنوع برای کودکان را فراهم نموده و فرصتهای لازم را برای سوال کردن، کنجکاوی و کشف محیط به کودکان بدهند. تنبیه و تهدیدهای مکرر،

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

آفت خلاقیتهای ذهن است. زمینه رشد خلاقیت در خانه زمانی فراهم می‌شود که به کودکانتان آزادی زیادی بدهند و به آنها احترام بگذارید. از نظر عاطفی در حد اعتدال به آنها نزدیک شوید و بر روی ارزشهای اخلاقی و نه قوانین خاص تأکید نمایید. با تشویق و تایید رفتار کودک و فراهم آوردن زمینه‌های مساعد و تدارک لوازم بازیهای دلخواه او، قدرت تخیل و خلاقیت کودکان را تقویت کنید. خیالپردازیهای کودکان را سرزنش نکنید زیرا خلاقیت او را محدود می‌سازید .

مهمترین عامل در بروز خلاقیت انگیزه است و این انطباق انگیزه و استعداد تواماً در خلاقیت کارساز است. محیط اجتماعی کودکان و تایید بر روی انگیزه خلاق بسیار مفیدتر از تاکید روی استعداد می‌باشد

خانواده خلاق به ویژگیهای درونی نظیر پای‌بندی به ارزشها، داشتن علاقه به چیزی و صراحت و رک‌گویی، بیش از ویژگیهای بیرونی نظیر خانواده خوب، حسن سلوک و کوشا بودن، اهمیت می‌دهند .

از نظر «ویلیامز» تماس فعال با محیط زیست طبیعی، اجتماعی و فرهنگی می‌تواند تاثیر ثمربخشی بر بازده خلاقیت داشته باشد، به اعتقاد او هر اندازه محیط خانوادگی و تحصیلی کودک از نظر دانستنیها و اطلاعات غنی‌تر باشد به همان اندازه بازده خلاقیت کودک بیشتر است.(۲۵) محیطهای بیش از اندازه رسمی و بیش از اندازه آزاد برای خلاقیت نسبتاً مضرند و هرگز نخواهند توانست خلاقیت را در فرد بطور سالم بپرورانند. «پال تورنس» می‌گوید محیطی که هم آزادی بیان و هم ارتباط سالم را تبیین کند از لحاظ پرورش خلاقیت بهترین محیط

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

محسوب می‌شود به ویژه اگر پاداشهایی نیز برای رفتارهای خلاق در نظر گرفته شود.(۲۶) در کنار خانواده، مدرسه نیز نقش بسیار مهمی در شکوفایی خلاقیتهای کودکان دارد .

سن ورود به مدرسه سنی بسیار بحرانی و حساس در ارتباط با خلاقیتهای ذهنی است . عواملی همچون تکالیف زیاد، تأکید بر محفوظات، اجرای برنامه‌های هماهنگ و انتظار رفتارهای یکسان از دانش‌آموزان، عدم توجه به تفاوتهای فردی، اعمال انضباط و مقررات شدید، تشویق به کسب نمرات بالا و ایجاد جو قوی، رقابتهای فردی برای ممتاز شدن و عدم شناخت یا بی‌توجهی به ویژگیهای کودکان خلاق سبب می‌شود که قدرت تخیل و خلاقیت آنها به تدریج کاهش یابد.(۲۷)

عواملی که مانع خلاقیت می‌شوند :

«گیلفورد» در این باره ویژگیهای زیر را نام برده است که عبارتند از: سلطه‌گری، منفی‌بافی، مقاومت، ترس، عیب‌جویی، انتقاد از دیگران، سازشکاری، تسلیم در برابر قدرت کمرویی. از موانع دیگر که بر سر راه خلاقیت دانش‌آموزان قرار دارند، عبارتند از: ۱ـ عدم اعتماد به نفس ۲ـ تمایل به همرنگی ۳ـ عکس‌العمل منفی ۴ـ حذف خیالبافی ۵ـ پیش‌داوریها۶ـ ترس از انحراف وسعی در همنوایی با اجتماع ۷ـ ارزش‌ها و هنجاری‌های فرهنگی .

نقش معلم در پرورش خلاقیت :

پال تورنس (۱۹۸۵) در تحقیقات خود به این نتیجه رسید که خصوصیات مربی و شیوه‌های آموزش وی می‌تواند به افزایش تفکر خلاق بیانجامد. مربیانی که از شیوه کودک ـ محور در آموزش خود استفاده می‌کنند، کودکان را نسبت به محرکات محیطی پیرامون حساس می‌نمایند. از تأکید بر الگوهای قالبی اجتناب می‌ورزند و کلاس را چنان سازماندهی می‌نمایند

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

که محیطی تنوع و خلاق ایجاد شود. در نتیجه این روش موجب افزایش و رشد خلاقیت در کودکان می‌شود. بررسی انجام شده نشان می‌دهد معلمانی که خودخواهان تغییر در روشهای تدریس روزانه‌شان هستند، توان یادگیری آفرینندگی را دارند. راهکارهای آموزشی خلاقیت، محیطی انباشته از کنجکاوی و تنوع می‌آفرینند. «وایتهد» معتقد است که شغل معلمی باید از یک «قاطعیت ویژه» برخوردار باشد و معلمان موفق باید بدقت بدانند که شاگردانشان به یادگیری چه مطالبی نیاز دارند

و این موضوع باید مبتنی بر استانداردها و اصول منطقه‌ای و مدرسه‌ای باشد و همچنین باید آگاهی کامل از سطح نسبی ومیزان استعدادها و خلاقیت دانش‌آموزان داشته باشند.

بررسی نحوه ارتباط آموزشی معلمان خلاق نشان داده که آنها معمولاً از روشهای زیر استفاده می‌کنند :

۱ـ استفاده از حواس مختلف، توجه به حواس مختلف و استفاده صحیح و بجا از آنها در فرایند یادگیری.

مطالعات (بودو، ۱۳۵۸؛ شهرآرای، ۱۳۷۰) نشان داده است که این افراد از امکانات سمعی ـ بصر ی، کامپیوتری، کانالهای ارتباطی و دیگر وسایل کمک آموزشی بیشتر بهره می‌گیرند .

۲ـ استفاده از تجربه‌های مستقیم:

(نقش پرورش دهندگان خلاقیت در فراهم آوردن زمینه برای دستکاری اشیاء و تجربه و آزمایش، تشویق جهت پیدا کردن راههای جدید، ترغیب فراگیران به حدس زدن جهت ابداع و نوآوری)

۳ـ استفاده از روش بحث و گفتگوی آزاد و متقابل :

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

بکارگیری سخنان خود جوش و گفتگوی آزاد و متقابل و غیر قالبی (بودو، ۱۳۵۸، نلر ۱۳۶۹) ، تشویق فراگیران به ارائه نظرات و انتقادات خود و فراهم آوردن شرایط مناسب برای داد و ستد اجتماعی و ذهنی، پاسخ غیر مستقیم به سئوالات کنجکاوانه آنها .

۴ـ استفاده از روش فعال در تدریس :

تقویت قوه خلاقیت از طریق فعالیتهای خودبخودی با تکیه بر تجربیات عینی و امکانات فراگیر، رشد و توسعه آزادی عمل و استقلال فراگیر، عدم تکیه برحافظه شناختی و تاکید بر درک و فهم، تجزیه و تحلیل، ترکیب، ارزشیابی و حل مسئله در آموزشی. (روش اکتشافی)

۵ـ استفاده از روش بارش مغزی یا کنکاش مغزی :

استفاده از روشهای گوناگون جهت حل مساله، دادن فرصت لازم جهت تفکر عمیق و طرح نظر خودبطور آزادانه، نقش راهنما داشتن معلم و شرکت فعالانه فراگیران در جریان یادگیری .

۶ـ استفاده تلفیقی از تفکر واگرا و همگرا :

ایجاد موازنه منطقی بین این دو شیوه تفکر و استفاده از آنها در کنار هم. دادن فرصت به فراگیران در جهت کسب اصول و دانش و اطلاعات در رشته‌های گوناگون به صورت فردی یا گروهی و فراهم ساختن زمینه مساعد برای تفکر واگرا .

۷ـ توجه به تفاوتهای فردی :

دارا بودن شناخت از تفاوتهای فردی فراگیران، تطبیق محتوا و روشهای آموزشی و پرورش خلاقیت را دارند. بنابراین خلاقیت توانایی ذاتی نیست، بلکه رویکردی روش شناسانه است که بیشتر افراد می‌توانند آن را بیاموزند. بطور خلاصه می‌توان به اصول زیر بنایی افزایش مهارت خلاقیت به ترتیب زیر اشاره کرد :

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

۱ـ نگرش متفاوت معلم به موضوعات درسی .

۲ـ استفاده از روشهای مختلف تدریس وراهکاریهای متفاوت .

۳ـ تغییر در ابزار ارزشیابی و سنجش .

راههای ایجاد و پرورش خلاقیت :

علمای تعلیم و تربیت، روشهای متعددی برای آموزش خلاقیت پیشنهاد می‌کنند که اغلب مشابه به یکدیگر است که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم :

۱ـ احترام به عقاید عادی و غیر عادی کودکان .

۲ـ طرح پرسشهای برانگیزنده و محرک .

۳ـ تشخیص و تمیز استعدادهای کودکان

۴ـ دادن آزادی عمل به کودکان (شکوفایی خلاقیت کودکان، ترزا آمابلی، ص ۱۱۴)

۵ـ احترام به کودکان و ایمان داشتن به توانایی آنها. (تورنس، اسمیت، درو)

۶ـ تشویق زیاد والدین در انجام کارهای خلاق .

۷ـ حاکم بودن ارزشها نه قوانین .

۸ـ داشتن تصاویر ذهنی مثبت از آینده کودکان خود .

۹ـ احترام به تخیلات کودک

۱۰ـ مشاهده اشیاء از نزدیک و دستکاری آنها .

۱۱ـ تکمیل کردن اشیاء و امور ناقص، جملات ناتمام، داستانهای ناقص، نقاشیها و تصاویر نیمه تمام و مبهم .

۱۲ـ تدارک فرصتهای مناسب یادگیری .

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

۱۳ـ هدایت کودک به سوالات تازه .

۱۴ـ واداشتن به کنجکاوی و کنکاشهای ذهنی .

«تورنس» اصولی برای توسعه تفکر خلاق از طریق مدرسه ارائه می‌دهد :

۱ـ حساس کردن دانش‌آموزان به محرکهای محیطی ۷ـ ایجاد فرصت برای تفکر خلاق

۲ـ تشویق به دستکاری اشیاء ۸ـ گسترش انتقاد سازنده

۳ـ تشویق عقاید نو ۹ـ روحیه حادثه جو داشتن

۴ـ ایجاد جوی خلاق در کلاس ۱۰ـ کسب شناخت در رشته‌های گوناگون

۵ـ آشنا کردن کودکان با فرایند خلاقیت ۱۱ـ ارزشمند داشتن تفکر خلاق

۶ـ ارزشیابی و تشویق یادگیری خود انگیز

نتایج نظرسنجی از تعدادی معلمان در زمینه خلاقیت :

نتایج بدست آمده از نظرات تعدادی از دبیران مجرب، در زمینه عنوان مقاله به شرح زیر می‌باشد :

- اکثراً معتقدند که ارتباط مستقیمی بین متون درسی و خلاقیت وجود دارد و محتوای درسی در عین پربار بودن باید جالب و جذاب بوده و متناسب با نیازهای فردی و اجتماعی طراحی شود. به روز بودن مطالب درسی، نقش مهمی در ایجاد خلاقیت داشته و زمینه‌ساز و تقویت کننده آن می‌باشد .

- نحوه شناسایی دانش‌آموزان خلاق می‌تواند استفاده از روش مشاهده رفتار (یا از طریق مشاهده کارهای هنری ...) باشد.که این از طریق درگیری ذهنی دانش‌آموز نسبت به مطالب درسی، از عملکرد دانش‌آموز و از طریق ایجاد انگیزه در آنان، طرح سوالات معلم از شاگرد و

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

پاسخ غیر معمول شاگرد به سوالات، انجام آزمایش و احترام به عقاید کودکان امکان پذیر می‌باشد .

- و اما خصوصیات عمده معلمان خلاق را در: علاقه به مطالعه، پر تحرک بوده و فعالیت و پویایی، نوآوری در طرح درس، پشتکار و جدیت، استفاده از حداقل امکانات جهت آموزش، داشتن ابتکار در تدریس، دارا بودن اعتماد به نفس، انعطاف‌پذیری، استفاده از فعالیتهای فوق برنامه (رسمی ـ غیر رسمی)، توجه به تفاوتهای فردی دانش‌آموزان، استفاده از وسایل کمک آموزشی، منضبط بودن و دانش کافی می‌دانند .

- عوامل مانع در تفکر خلاق راعبارتند از: مسایل مالی و معیشتی (اقتصادی) ۲ـ تبعیض قایل شدن ۳ـ جمود فکری ۴ـ عدم استفاده از وسایل کمک آموزشی ۵ـ داشتن مشکلات روحی و عاطفی ۶ـ بی‌حوصلگی و کمبود امکانات ۷ـ استفاده از روشهای سنتی در تدریس ۸ـ تکیه بر نمره و امتحان ۹ـ تفکر قالبی و همگرا .

راههای ایجاد و پرروش خلاقیت :

۱ـ ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان ۶ـ تشویق دانش‌آموزان به تحقیق و پژوهش

۲ـ درگیری ذهنی با مطالب درسی ۷ـ احترام به دانش‌آموزان

۳ـ طرح موضوعات جدید ۸ـ اهمیت دادن به فعالیتهای فوق برنامه

۴ـ ایجاد فضای آموزشی مناسب ۹ـ مطالعه و تحقیق

۵ـ بکارگیری وسایل سمعی و بصری

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

- نقش معلم را در پرورش خلاقیت بصورت نقش محوری و به عنوان سکان‌دار علم و دانش می‌دانند و همچنین ایجاد نمودن روحیه پژوهش دردانش‌آموزان و ایجاد انگیزه، ابتکار و تشویق دانش‌آموزان به فعالیتهای غیر کلاسی .

و بالاخره نقش تحصیلات والدین و جو عاطفی حاکم بر خانواده، وضعیت اقتصادی مطلوب خانواده، استفاده از امکانات تفریحی و رفاهی سالم، ایجاد فضای سالم و روانی در مدارس وتوجه به علایق و استعدادهای دانش‌آموزان و کمک به انجام پژوهش و تحقیق را عامل مهمی در شکوفایی استعداد دانش‌آموزان می‌دانند .

تجزیه و تحلیل ارائه راه حل موقتی و اجرای آن

با تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده از منابع تحقیقاتی و اساتید تا حدودی زیادی موانع خلاقیت و عوامل موثر در پرورش خلاقیت دانش آموزان و راه های آن مشخص شد . حال می بایست با توجه به نتایج بدست آمده راه حلی را ارائه می نمودم تا از این طریق بتوانم به هدف مورد نظر دست یابم بنابراین از طریق همفکری و تبادل نظر با همکاران تصمیم گرفتیم برنامه ای تهیه نماییم که دانش آموزان را به خواسته های مورد نظر برساند.

گامهای که در این جهت برداشته شد عبارتند از:

گام اول : خانواده و اولیا ء

بر اساس نتایج بدست آمده خانواده مهمترین نقش را در کنترل و هدایت تخیل و ظهور خلاقیت دارد . اگر خانواده فرصت های لازم را برای سوال کردن، کنجکاوی و کشف محیط به کودکان بدهد زمینه رشد خلاقیت فراهم می شود . به همین دلیل اولین گام را در این جهت برداشتیم. معلم علاقمند در هر پایه والدین دانش آموزان خود را دعوت کرده و برنامه های که برای رشد خلاقیت

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

دانش آموزان لازم بود به مرحله اجرا بگذارد را به اطلاع آنها رسانده همچنین دو مورد از کلاسهای آموزش خانواده مدرسه را به آموزش و پرورش خلاقیت کودکان و دانش آموزان پرداخته و اطلاعات لازم توسط مدرسین آموزش خانواده به اطلاع اولیا ء رسانده شد.در آن جلسات آزمونی تهیه کردیم که به آنها کمک می کرد تا بدانند محیط منزل فرزندانشان تا چه حد از انگیزه درونی و خلاقیت فرزنداشان حمایت می کند . که هر اولیاء به سوالات پاسخ می داد . پاسخ تمام سوالات به صورت درست و نادرست بود . پس از پایان آزمون پاسخی سوالات را برای اولیا نوشتم که این نشان دهنده این بود . اگر پاسخ های اولیا ء با پاسخ های ما مطابقت داشته باشد. .مطمئنا محیط اولیا از خلاقیت کودکان حمایت می کرد . و پاسخ های که متفاوت بود نشان دهنده زمینه های برای تلاش در جهت بهبود محیط می باشد.

۱- فرزندمان در منزل باید آرام باشد.

۲- فرزندمان را تشویق می کنیم که خلاق باشد.

۳- فرزندمان دلایل قوانینی را که در منزل وجود دارد می داند.

۴- فرزندمان برای انجام دادن کار خوب تحت فشار زیادی است..

۵- در کارها آزادی عمل دارد.

گام دوم : مدرسه

در سطح مدرسه نیز برنامه های ذیل را با همفکری بعضی از همکاران ارائه دادیم و به اجرا در آوردیم :

۱- اجرای طرح زنگ خلاقیت :

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

زنگ خلاقیت ساعت خاصی است که در کنار سایر دروس به خلاقیت اختصاص داده می شود تا ضمن توجه اولیای کودکان به مساله مهم خلاقیت و نوآوری فضای مناسبی برای حفظ و ادامه خلاقیت کودکان پدید آورد .

این زنگ بستری برای تحقق و شکوفایی خلاقیت کودکان بود و بهترین حالت برای برگزاری زنگ خلاقیت ، اجرای آن در طبیعت و یا محیط های اجتماعی ، حیاط مدرسه و .. بود موضوعات قابل طرح در آن ، تنوع زیادی دارند . اگر این کلاس در فضای خارج از کلاس تشکیل می شد دانش آموزان را گروه بندی نموده و از آن ها درخواست می کردیم که کارهای متفاوتی انجام دهند مثلاً (یک شهر یا پارک کوچک بسازند و ...)

در صورتی که امکان بردن بچه ها به فضایی خارج از کلاس وجود نداشت . حیاط مدرسه و کلاسها پذیرای اجرای بسیاری از طرح های ابتکاری و خلاق شاگردان بود . نمونه کارهایی که در سطح مدرسه قابل اجرا بود به شرح ذیل بود :

- ابداع یک جورچین (پازل ابتکاری) ، تهیه نقاشی طنز آمیز گروهی ، تکمیل تصاویر نیمه تمام
- تهیه یک بازی فکری تازه ، تهیه تابلوهای نقاشی بزرگ روی زمین
- ایجاد مزرعه ای روی آب ، اجرای نمایش نامه های فی البداهه ، ساخت وسایل و ...
- استفاده از اشیای دور ریختنی از قبیل ظرف خالی مایع ظرفشویی ، شامپو ، لیوان یکبار مصرف ، شیشه نوشابه و ...

۲- آمیختن عمیق درس ها با هنر :

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

همانطور که می دانیم در درس هایی مانند ریاضی ، تاریخ ، فارسی و موارد مشابه . ایفای نقش و اجرای نمایش نامه ای مباحث درسی نتایج سودمندی دارد و یادگیری را عمیق تر می کند و این طرحی بود که برای رشد و پرورش قوه خلاقیت دانش آموزان به اجرا در آوردیم همچنین با نقاشی و سایر کارهای هنری در جریان حل مساله چون نمایش عروسکی ، یافتن تصاویر مناسب و نقد و اظهار نظر در مورد یک نمایشنامه و اجرای پانتومیم و اجرای این قبیل کارها با گشودن درهای جهان تخیلات بر روی کودکان اعتماد به نفس و خلاقیت آنان را افزایش دادیم .

۳- طرح بازیافت مواد :

در این طرح دانش آموزان به جمع آوری وسایل و مواد دور ریختنی و غیر قابل استفاده می کردند و آنها را در جعبه ای قرار می دادند و در ساعات هنر و یا خلاقیت و یا به عنوان تکالیفی در منزل ، با تخیل خود آنها را تبدیل به مواردی جذاب و ابتکاری تبدیل می کردند .

۴-طرح آموزش هنر :

به رغم این واقعیت که یکی از وظایف سرپرستی معلمان مدرسه در دوره ابتدایی شناخت و پرورش استعدادهای مختلف دانش آموزان است ، این امر تا به حال ، به دلیل حجم و گستردگی برنامه های آموزشی و کمبود توجه به دروس هنری به خصوص نقاشی ، مورد غفلت قرار می گرفت در حالی که نقاشی از دروسی است که می تواند به ابراز احساسات و عواطف نهفته ی دانش آموزان و آشکار کردن کمبودها و انتظارات آن بینجامد و به رشد قوه تخیل ، شناخت زیبایی ، احساس آرامش و نشاط ناشی از انجام یک کار خلاق بینجامد . این دبستان توجه به خط و نقاشی ، بخصوص نقاشی

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

آزاد را در جهت کمک به استعدادهای دانش آموزان ، به عنوان وسیله ای برای تبدیل کلاس به محیطی با نشاط و فرصتی برای انجام فعالیت های خلاق مورد توجه قرار داد .

۵- انجمن صلح و دوستی :

یکی دیگر از برنامه هایی که برای این منظور به اجرا در آوردیم انجمن صلح و دوستی بود . زیرا برای برخورداری از دنیایی مبتنی بر صلح و تفاهم لازم است افکار و اندیشه های صلح طلبانه در ذهن انسان ها بارور گردد . ایجاد تصور در کودکان در مورد دنیایی که می تواند پر از مهربانی ، تفاهم و دوستی باشد ، تنها در سایه ی آموزشی فراهم می گردد. این صلح دارای جنبه های مختلفی است است : صلح با خود ، صلح با دیگران ، صلح با طبیعت و همچنین هدایت روانی کودکان و ایجاد امنیت در آنان جز در سایه ی تفاهم و نزدیکی معلم با شاگردان و اولیاء و شناخت انتظارات متقابل خانه و مدرسه میسر نیست .

این مدرسه از طریق تشکیل گروه های صلح و دوستی در مدرسه با شرکت مدیر ، معلمان و اولیاء قدمی به سوی تفاهم و همبستگی بین گروه های ذی نفع در مدرسه برداشته است .

۶- احیای فضای سبز و ایجاد محیطی با نشاط برای یادگیری :

با توجه به این که زندگی در طبیعت و پرورش در دامان سبز آن به تلطیف روحیه ی کودکان کمک می کند و آگاهی از عظمت پروردگار به خاطر خلق زیبایی های طبیعت ، احساسی مطلوب در مورد زندگی و بالطبع کار و فعالیت در آنان به وجود می آورد ، با همکاری مدیر مدرسه و همکاران و مشارکت والدین دانش آموزان ، بودجه ای را برای احداث فضای سبز ، خرید گل و نهال و احیای فضای سبز مدرسه تخصیص دادیم . همچنین ، با استفاده از رنگ های زنده و شاد بخش موسیقی مورد علاقه کودکان در ساعات ورزش ، هنر و زنگ تفریح و ترتیب دادن فعالیت های ورزشی ،

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

هنری و مسابقات مختلف ، فرصت هایی برای شادی کودکان و ابراز استعدادها و خلاقیت آنان فراهم کردیم .

گام سوم : معلم

معلم در کلاس درس به عنوان الگو می تواند بر روی خلاقیت دانش آموزان تاثیر بسزایی داشته باشد از این رو معلمان مجری مدرسه برای رسیدن به هدف مورد نظر برنامه هایی برای خود در نظر گرفتند . برنامه هایی که اینجانب محور کار خود قرار دادم به شرح ذیل بود :

۱- اولین کار بالا بردن سطح آگاهی خود از طریق مطالعه کتب مختلف در زمینه رشد و پرورش خلاقیت

۲- آموزش خلاقیت در روند تدریس خود که در این آموزش موارد زیر قابل توجه بود

- استقلال آموزی – یافتن مساله – بازدید علمی – آموزش برخوردی پژوهشگرانه با مسائل – پرهیز از رقابت – طرح سئوال خلاقانه از هر درس – افزایش پویایی در روابط اجتماعی بین دانش آموزان – بازی های فکری حسی بدنی و منطقی –طرح درس خلاقانه از هر درس

۳- استفاده از روش های فعال در امر تدریس چون طرح سئوال ، پرسش و پاسخ و بحث و گفتگو و همیاری و روش تحقیق و نگارش و بارش مغزی(نمونه سناریو تدریس خلاق)

۴- ایجاد فضای خنده و بازی در جریان تدریس و توجه به نکات مثبت دانش آموزان

۵- آمیختن آموزش با تحرکات بدنی

۶- پذیرش تخیلات کودکان

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

۷- توجه به سئوالات عجیب و غریب دانش آموزان و همچنین تشویق دانش آموزان (پاداش دادن به خلاقیت)

۸- آموزش فن آوری ها و روش های حل مساله :آموزش های خلاق به شاگردان ، مانند بارش مغزی ، روش های حل مساله و ایجاد آمادگی برای پذیرش مسائل مهم و حل مشکلات توسط دانش آموزان و ...

۹- زنگ خلاقیت : اختصاص ساعتی به نام ساعت خلاقیت ، و ساختن وسیله که گاهی وسیله ای به بچه ها ارائه می دادم و از آن ها می خواستم به صورت گروهی تغییری در آن بوجود آورند و چیز جدید بسازند و گاهی هم آن ها را آزاد می گذاشتم تا هر چه دوست دارند بسازند .

۱۰- برپایی نمایشگاهی از دست ساخته های دانش آموزان

۱۱-ایجاد تابلو پیام های سازنده : در گوشه تخته سیاه تابلو کوچکی را به این کار اختصاص داده هر هفته پیامهای مختلفی در آن نوشته می شد و در آخر هفته از دانش آموزان می خواستم که نظر خود را در رابطه با آن پیام بگویند همچنین از دانش آموزان می خواستم خبرهای علمی ، فرهنگی ، ورزشی را از طریق برنامه های علمی ، فرهنگی ، تلویزیون یا سئوال کردن از اطرافیان خود دنبال کنند و هر روز قبل از شروع درس مهمترین خبر روز قبل را اعلام کنند،با این کار نه تنها دانش آموزان با علاقه به چیزهای مهم می پرداختند تا از کاروان خبرهای جدید عقب نمانند بلکه دانش آموزان خود به پیگیری خبرهای مهم می پرداختند .

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

۱۲- اجرای برنامه ها و تمریناتی جهت پرورش خلاقیت دانش آموزان : هدف عمده تمرینات خلاقیت ، پرورش مهارت های مختلف تفکر خلاق در دانش آموزان بود که هر کدام از این مهارت ها به نوعی در تحقق خلاقیت آن ها نقش دارند .

این تمرینات دانش آموزان را در موقعیتی قرار می دادند که در آن ها می باید چیزی را خلق کند و دانش آموز در انجام آن ها آزادی عمل نامحدودی دارد و همچنین این تمرینات فاقد راه حل و پاسخ های از پیش تعیین شده هستند . بر این اساس می توانستند تفکر دانش آموزان را فعال کنند تا خود او راه پاسخ های متعددی را ایجاد کند که این تمرینات، با توجه به برنامه درسی خود و زمان و شرایط و امکاناتی که در اختیار داشتم قابل استفاده بود. که از طریق روش های زیر قابل اجرا بود :

۱- در ساعت کلاس های ویژه خلاقیت

۲- اختصاص بخشی از زمان کلاس به انجام تمرینات

۳- ادغام برخی از درس ها با تمرینات متناسب با آن درس

۴- انجام تمرینات در منزل

اجرای راه حل جدید و نظارت بر آن

راه حل های انتخابی و پیشنهادی را به منظور ایجاد تغییر و بهبود شرایط به اجرا گذاشتم :

- برگزاری جلساتی با اولیاء و همچنین کلاسهای آموزش خانواده در طول سال تحصیلی با عنوان خلاقیت
- استفاده از تمرینات خلاقیت در ساعات درسی به ویژه دروس بخوانیم و بنویسیم و ریاضی

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

- به کارگیری شیوه های مختلف تشویق جهت بالا بردن روحیه اعتماد به نفس و خودباوری در دانش آموزان
- اختصاصی قسمتی از باغچه گوشه حیاط برای هر کلاس جهت کاشتن گل و بوجود آوردن فضای سبز
- بر پایی نمایشگاهی از کارهای خلاق دانش آموزان
- برگزاری جلسات گردهمایی دوستانه توسط گروه های دانش آموزان در زنگ دایره
- تشویق هر چه بیشتر دانش آموزان به خواندن کتاب و عضو شدن در کتابخانه کلاسی
- انجام بازی های گروهی در ساعت زنگ دایره

وقتی در پایان هفته اول (اجرای آزمایشی) شور و شعف و علاقه دانش آموزان را مشاهده کردم و پیشرفت آنها را در یادگیری دروس سنجیدم ، مصمم شدم این برنامه را تا پایان سال تحصیلی ادامه دهم در نتیجه با یک برنامه ریزی تعیین شده برای هفته ی دانش آموزان برنامه ریزی می نمودم و برنامه هایی را برای این منظور آماده می کردم که در طول سال تحصیلی قابل اجرا بود .

- گاهی اوقات برای این که در امر تدریس ، تنوع ایجاد گردد و خستگی بوجود نیاید ، به تقاضای خود دانش آموزان از آن تمرینات برای یادگیری بیشتر و جذابیت کار استفاده می نمودم .
- گاهی اوقات نیز از آن تمرینات به صورت طرحی و به عنوان تکلیف به دانش آموزان داده تا خود به مرحله اجرا در بیاورند .

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

با انجام این کارها کلاس و مدرسه شور و حال دیگری پیدا کرد که این امر را با حضور و نظارت بر گروههای دانش آموزی در ساعت زنگ خلاقیت متوجه می شدم و اکثر خانواده ها نیز اعلام می داشتند که فرزندانشان در خانه نیز از شور و هیجان خاصی برای انجام تکالیف دارد .

با گذشت زمان ، این طرح تغییر اساسی در اختیار دانش آموزان بوجود آورد که باعث شد که در بارور کردن استعدادهای خلاق دانش آموزان نقش اساسی داشته باشد .

گردآوری اطلاعات شواهد ۲ :

گر چه از رفتارها و اظهار نظرهای دانش آموزان و همکاران پیدا بود که تغییر و تحولی در رفتار دانش آموزان بوجود آمده است . برای این که دقیقاً مشخص شود که روشهای به کار رفته شده موثر بوده است یا نه تصمیم گرفتم درباره آنچه انجام داده ام اطلاعات عینی و موثق جمع آوری کنم . در یک جلسه مشترک با معلمان راه هایی را برای مطرح شدن از نتایج کار پیش بینی کردیم . از آن جمله :

۱- اظهار نظر همکاران و معلمان در مورد رفتار دانش آموزان و مقایسه رفتار آنها نسبت به قبل

۲- مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بعد از اجرای طرح خلاقیت در مدرسه

۳- نظر خواهی کتبی و حضوری از والدین و اظهار نظر در مورد رفتار فرزندانشان در منزل و ...

۴- نظر خواهی کتبی و شفاهی از دانش آموزان و سنجیدن وضعیت قبلی دانش آموزان

فرم نظر سنجی از همکاران و معلمان در مورد وضعیت رفتاری دانش آموزان	
۱- رفتار دانش آموزان کلاستان نسبت به قبل چگونه است	خوب متوسط ضعیف

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

۲- آیا برنامه های مورد نظر بر پیشرفت درسی دانش آموزان تاثیر داشته است ؟	خوب متوسط ضعیف
۳- وضعیت کلی مدرسه را چگونه می بینید ؟	خوب متوسط ضعیف
۴- برنامه ها و اقدامات انجام شده چه تاثیری بر رفتار دانش آموزان داشته است ؟	خوب متوسط ضعیف
فرم نظر سنجی از اولیاء در مورد وضعیت رفتاری فرزندانشان :	
۱- رفتار فرزندتان نسبت به قبل چگونه است	خوب متوسط ضعیف
۲- برنامه ها چه تاثیری بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان داشته است ؟	خوب متوسط ضعیف

شواهد جمع آوری شده در این مرحله نشان می داد که ۸۰ ٪ معلمان و ۸۰٪ اولیا از وضعیت رفتاری دانش آموزان رضایت داشتند و اجرای این طرح در امر پیشرفت دانش آموزان نقش بسزایی داشته است .

ارزشیابی تاثیر راه حل جدید و تعیین اعتبار آن :

اجرای این برنامه مورد توجه اولیاء و دانش آموزان و همچنین آموزگاران و مدیر این دبستان قرار گرفت به طوری که آنان خواستار فراگیرشدن این برنامه در سطح همه پایه ها و برای همه دانش آموزان حتی در سالهای آتی شدند .

همچنین این برنامه شادی و نشاط را برای دانش آموزان فراهم آورد به طوری که مدیر مدرسه معتقد بود بسیاری از این فعالیت ها تاثیر مثبتی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان داشته است .

والدین نیز انجام دادن این فعالیت ها را باعث خوشرفتاری ، احساس مسئولیت پذیری و ... فرزندان خود می دانستند .

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

همچنین پس از آموزش لازم اولیاء در کلاسهای آموزش خانواده که در زمینه خلاقیت بود ارزیابی روشهایی که این پدران و مادران برای فرزندان خود به کار می گرفتند به شرح ذیل بود :

روش هایی که پدران و مادران به کار بردند :

- من برای عقاید فرزند خود احترام قائل هستم و او را تشویق به بیان آنها می کنم.
- من احساس می کنم یک کودک باید برای فکر کردن ، یا دیدن و حتی وقت خود را به بطالت گذراندن فرصت داشته باشد .
- من اجازه می دهم فرزندم بسیاری از تصمیم ها را خودش بگیرد .

من فرزندم را تشویق می کنم کنجکاو باشد و درباره چیزها کاوش و سئوال کند .

- اطمینان حاصل می کنم که فرزندم می داند آنچه او آزمایش نموده یا انجام می دهد مورد تایید من است .

آنچه این پدران و مادران برای آموختن کاری به فرزندانشان انجام می دادند عبارت بود از :

- کودک را تشویق می کردند
- عکس العمل آنها نسبت به کودک ، رفتاری برای بالا بردن روحیه ی او بود
- به نظر می رسد از آن موقعیت لذت می بردند
- از بودن با کودک خود خوشحال بودند
- حامی و مشوق کودک بودند
- کودک را تحسین می کردند
- قادر به برقراری روابط خوب کاری با کودک بودند
- کودک را تشویق می کردند تا خود تصمیم بگیرد و مستقل عمل کند

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

گرچه به کار گیری این برنامه نشان دهنده این بود که این برنامه نقش اساسی در پرورش خلاقیت دانش آموزان داشته است.ولی ارزیابی کلی برنامه،براساس ایده های مطرح شده در(تجزیه و تحلیل اطلاعات ص۱۳) به شرح ذیل است:

(ایده ۱) به مرحله اجرا در نیامد چرا که تدریس دروس در راس کار می باشد. در (اجرای ایده۲) ۸۰٪ با موفقیت انجام شد و توانستم،روشهای پرورش خلاقیت را در قالب مطالب درسی استفاده کنم.(ایده۳و۴) نیز ۹۰٪ با موفقیت کامل به انجام رسید و در این زمینه اطلاع رسانی لازم به خانواده ها انجام شد.(ایده۵و۶)نیز به دلیل مشکلات به مرحله اجرا در نیامد.

همچنین در اجرای این برنامه با مشکلاتی مواجه بودم که:

۱. اجرای همه برنامه ها و بازی ها در کلاس درس امکان پذیر نبود.
۲. برخی از خانواده ها با انجام چنین تمریناتی در منزل موافق نبودند و آن را مانع پیشرفت درس فرزندان خود می دانستند.
۳. تدارک خیلی از وسایل و طراحی خیلی از تمرینات(پازل ،تصویر و...) برای معلم وقت گیر بود.
۴. برخی ازاولیا نظر مساعدی برای انجام کارهای خلاقانه نداشتند. برای بعضی از آنها قابل درک نبود که انجام چنین تمریناتی باعث پرورش استعدادهای درونی آنها می شود.
۵. به دلیل نداشتن ساعتی ویژه خلاقیت در برنامه کلاسی،مجبور بودم گاهی از ساعات درس هنر و یا ورزش دانش آموزان استفاده کنم.

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

شاید انجام چنین برنامه هایی برای سایر معلمین سخت باشد و یا وقت لازم بـرای انجـام آن را نداشته باشند ولی با به کار گیری تلفیقی از شیوه های متنوع،در تمام دروس می توان این کـار را انجام داد و مشکل را برطرف نمود.

به هر حال در اجرای این برنامه ها و ایده ها به نتایج مطلوب دست یافتم:

۱. اطلاع رسانی خانواده ها و جلسات آموزش خانواده
۲. داشتن برنامه های متنوع و گوناگون در تدریس
۳. بارور کردن استعدادهای درونی دانش آموزان با شرکت در فعالیـت هـای گروهـی و انجـام کارهای خلاقانه
۴. پیشرفت درسی دانش آموزان در دروس مختلف

به کارگیری این روش ها نشان دهنده این امر بود که والدین و معلم می توانند در پرورش خلاقیـت دانش آموزان نقش داشته باشند ،ولی باید فرصت ها و شرایط لازم را در اختیار دانش آموزان قـرار داد.

نتایج :

۱- سطح آگاهی والدین در زمینه یکی از موهبت های الهی (خلاقیت) افزایش یافت .

۲- دانش آموزان فعالیت های عملی را بهتر پسندیده و درک کردند .

۳- اعتماد به نفس و احساس مسئولیت و خودباوری در آنها شکوفا و تقویت گردید.

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

۴- والدین با چگونگی انجام این فعالیت ها و اهداف آنها آشنا شده و بهترین راهنما و کمک برای فرزندان خود گردیدند .

۵- عدم تاکید اولیاء بر نمره دانش آموزان

نتیجه گیری :

اگر به فعالیت های خلاقانه بیشتر توجه شود تحولی در کارها و کلاس های درس ایجاد خواهد شد که می تواند آموزش و یادگیری را تسهیل نموده و دریچه ای به سوی ناشناخته ها باز کند . همکاران باید با اصول و روشهای مختلف تدریس بیشتر آشنا شوند و شیوه های سنتی را کنار بگذارند . حال که شعار دانش آموز محوری را اساس کار خود قرار داده ایم باید ذهن و عمل دانش آموزان را تواماً به کار گرفته و آن ها را تقویت نماییم زیرا محیط ها و فضاهای بی روح و کسل کننده و یکنواخت کلاس ، مانع رشد و خلاقیت کودکان می شود . معلمان می توانند بدون صرف هزینه های زیاد مجموعه ای از مطالب و مواد آموزشی را فراهم نمایند که در خلاقیت دانش آموزان تاثیر داشته باشد. کودکان زمانی از مواد آموزشی به شکل بدیع و خلاقانه استفاده می کنند، که خود در انتخاب ، سازماندهی ، تهیه و نظم و ترتیب دادن به آنها نقش فعال داشته باشند . برای کودکان دست زدن به کار خلاقانه بدون برخود داری از یک منبع الهام ملموس و عینی، کاری بس دشوار است پس وظیفه ی مدرسه پرورش تفکر منطقی و اندیشه ورزی دانش آموزان است این امر ممکن نمی شود مگر در سایه آموزش درست و دقیق و اثر بخش و ایجاد باور و گرایش به سوی عمل و تفکر که البته باید در جریان تدریس و یادگیری صورت گیرد .

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

منابع و ماخذ

۱ - دکتر ایرج سلطانی ، راهکارهای تقویت خلاقیت در سازمان -۱۳۹۲

۲ - وحید شاهمیرزایی ، مدیریت منابع انسانی در سازمانهای تحقیق و توسعه -۱۳۹۴

۳ - محمد عرفانی نیا ، تأثیر عوامل ساختاری سازمان بر بهره وری نیروی انسانی -۱۳۹۵

۴ - مرتضی مجد فر ، پنج نوع مدرسه ، شش محور سازمانی -۱۳۹۳

۵ - دکتر حیدر تورانی ، آموزش و پرورش اثر بخش چیست -۱۳۹۰

۶ - امیر ناصر امینی ، چرخه مدیریت بهبود بهره وری در سازمانهای تولیدی -۱۳۹۴

۷ - حسین حسین نژاد قندی ، علم عمل ، درد نظام تعلیم و تربیت ۱۳۹۴

۸ - امیر حسینی ، خسرو ، روان شناسی خلاقیت و نوآوری ، ناشر ، عارف کامل ، چاپ اول ، ۱۳۸۴ .

۹- تورنس ، نی یان ، ترجمه ی دکتر حسن قاسم زاده ، استعدادها و مهارت های خلاقیت .

این فایل فقط برای مشاهده می باشد . برای خرید فایل ورد و قابل ویرایش این اقدام پژوهی به سایت معلم سایت مراجعه کنید www.moallemsite.ir

۱۰- حسینی ، افضل السادات (۱۳۹۱) ، اهمیت خلاقیت و شیوه های پرورش آن ، مشهد ، آستان

۱۱ - قدس رضوی. رشد تکنولوژی ، فرج الله ، محتوای درسی و پرورشی خلاقیت دانش آموزان ، سال پنجم شماره ۷

۱۲-رشد معلم ، محمد آرمند ، « خلاقیت و شیوه های پرورش آن در دانش آموزان » ، سال ۱۲ .

www.moallemsite.ir